

Niels Chr. Sidenius

Indledning

Politica 18. årgang, nr. 2 havde i artiklen »Computerskræk eller menneskelig fornuft« nogle betragtninger over det væld af nye bøger, der beskæftiger sig med computerteknologien og dens konsekvenser. En af konklusionerne var, at edbs virkninger ikke hidtil har været revolutionerende. Hele dette nummer fokuserer på den nye informationsteknologi. Emnet er så vidtspændende, at dets mange delemner og aspekter ikke kan behandles i et enkelt nummer. Vi har derfor valgt at koncentrere os om edbs påvirkning af politik og den offentlige sektor samt, hvilke problemer der rejser sig, når det offentlige – stat eller kommuner – introducerer eller anvender edb.

I den første artikel sammenfatter James Danziger den empiriske samfundsvidenskabelige forskning om emnet »Hvordan edb påvirker politik og den offentlige sektor«. Både det enkelte menneske og vidt forskellige typer af kollektiver påvirkes af edb; disse påvirkninger vedrører fire områder, nemlig kapacitet, samspil, tænkemåder og værdifordeling.

Danziger fremstiller systematisk, hvordan edbs påvirkninger foreligger dokumenteret – hvad ved vi, og hvad ved vi ikke?

Ofte er virkningerne af edb tvetydige. Det gælder for eksempel i spørgsmålet om centralisering, hvor der kan påvises tendenser til både centralisering og decentralisering. Dog synes præmisserne for beslutninger i organisationer at blive centraliseret. På andre områder – eksempelvis påvirkningen af tænkemåder – er det ikke dokumenteret, at edb har haft en virkning på de politiske aktører. En drastisk virkning af edb findes derimod på den side af værdifordelingen, der vedrører privatlivets fred, som ifølge artiklen ikke kan sikres i computerens tidsalder.

Sammenfattende er der ikke belæg for en påstand om, at den nye informationsteknologi har revolutioneret den politiske sfære; men artiklen gør samtidig opmærksom på, at blandt andet de kumulative effekter af edb på vores liv kan vise sig at være mere revolutionerende end de effekter, vi nu ser.

Erik Frøkjær behandler spørgsmålet om »Styringsproblemer i det offentliges edb-anvendelse«. De har været mange, fordi så mange og så forskellige interesser er involveret. Nogle interesser repræsenteres af Administrationsdepartementet og Datacentralen, der har søgt at sætte en standardisering igennem. Standardiseringen via bestemte fabrikater har imidlertid indsnævret institutionernes muligheder og stillet sig hindrende for en selvstændig dansk dataindustri.

Andre interesser og styringsproblemer ligger i forsøget på at samordne statslige og kommunale edb-systemer. Samordningspolitikken har nok opnået resultater, men det har kostet mange ressourcer og megen tid. Årsagerne hertil er forvaltningspolitiske interessemodsætninger, uegnede arbejdsmetoder i systemudvikling og manglende viden om de edb-tekniske muligheder.

Et tredje problem ligger i tendensen til at investere stort i en datateknisk infrastruktur, inden det nødvendige programmel er udviklet. Maskinellet kan ikke udnyttes; »teknologisk modernisering« ender i teknologisk forældelse og uhen-sigtsmæssig opgaveløsning. En løsning på dette problem kunne være, at instituti-onerne anskaffede sig selvstændig datalogisk viden.

Hans Nikolaisen analyserer indførelsen og anvendelsen af edb i tre kommuner. Casestudierne viser, at det særligt er kommunernes centralforvaltninger, der øn-sker at indføre lokale edb-anlæg; derimod bliver de øvrige dele af forvaltningen først efterhånden opmærksom på edb som en ressource, der kan bruges mod dem og af dem.

Artiklens teoretiske udgangspunkt er en afvisning af et rationelt ledelsesper-spektiv, hvor edb ses som et politisk neutralt middel, og tilslutning til en bureau-kratisk politik model, der lægger vægt på forskellige interessers samspil. Kon-kret, hvordan edb-indførelse og -anvendelse påvirker forvaltningsgrenes interes-ser og deres samspil.

Analysen viser det bureaukratiske politik perspektivs anvendelighed derved, at centralforvaltningerne straks og socialforvaltningerne efterhånden tager stil-ling til edb ud fra deres respektive institutionelle interesser. Men analysen viser også edb-anvendelsens dynamiske karakter. Det er derfor ikke muligt klart at for-udsige mønstret i de konsekvenser, en bestemt type edb-anlæg vil have i en given organisation.

John Storm Pedersen behandler i artiklen uden for temaet centrale mekanis-mer og udviklingstræk i blandingsøkonomien. Blandingsøkonomien er ramme om et spil mellem individer, grupper og organisationer, der »spiller« på fire for-skellige allokeringsinstitutioner: økonomi, politik, socialt netværk og organisati-onssystem.

Artiklen inddrager fremstillinger af behovs- og adfærds kulturer på forskellige niveauer og gennemgår udviklingsdynamikken i positionsspillet i samfundet. Det er et overordnet synspunkt, at det økonomiske systems reproduktion af posi-tionskulturen medfører strukturkriser i samfundet. Årsagen er, at blandingsøko-nomien, der skulle kontrollere liberalismen og inddæmme dens negative konse-kvenser, har skabt en organisationsliberalisme og dermed et samfund med ind-byggede tendenser til alvorlige styrings-, fordelings- og udviklingsproblemer. Den aktuelle strukturkrise ses som en mulighed for at ændre herpå ved at ændre samfundets værdisystem, og artiklen giver et bud på, hvad dette indebærer.